

เทศน์เช้า วันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๕๖

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

เขาบอกธรรมะเป็นธรรมชาติ ถ้าธรรมชาติ ปล่อยมันไหลไป ธรรมชาติไง ธรรมชาติ เห็นใหม่ เวลาหนาวอย่าหาเครื่องนุ่งห่มมากัน ให้มันหายหนาว เวลาหนาวเราก็ต้องหาเครื่องนุ่งห่ม เวลาร้อนเราก็หาที่ร่มเย็นเป็นสุข นี่ธรรมชาติ ธรรมชาติรับรู้ได้ ธรรมชาติแก้ไขได้ ธรรมชาติเปลี่ยนแปลงได้ เวลาจิตใจของเราละ จิตใจของเราเวลามันทุกข์มันร้อน กิเลสมันบีบคั้น มันเป็นธรรมชาติใหม่? มันก็เป็นธรรมชาติ แล้วเราแก้ไขมันอย่างไรละ

การแก้ไข ธรรมะเป็นธรรมชาติ ทุกอย่างรับรู้ก็เป็นธรรมชาติ ธรรมชาติก็ส่วนธรรมชาติ นะ แต่สังขารมันเหนือธรรมชาติ ถ้ามันเหนือธรรมชาติเพราะอะไร เพราะธรรมชาติคือวิญญู วิญญูคือการเวียนตายเวียนเกิด จิตนี้เวียนตายเวียนเกิดไปโดยอวิชา โดยการจับคั้นของกิเลส ตัณหาความทะยานอยาก ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะไปชำระล้างกิเลส ตัณหาความทะยานอยากในใจนั้น

ถ้ากิเลส ตัณหาความทะยานอยาก ความอยาก ออยากมั่ง ออยากมี ออยากรวย อย่างนี้เป็นกิเลสใหม่? ไม่เป็น ไม่เป็นเพราะอะไร เพราะสิ่งนี้มันเป็นความปรารถนา เป็นแรงปรารถนา เราทำหน้าที่การทำงานของเร แต่อยากแล้วไม่ได้ทำ ออยากที่มันบีบคั้นขึ้นมา มันบีบคั้นขึ้นมาเพราะอะไร เพราะอยาก ออยากแล้วทำให้มันประสบความสำเร็จ ออยากต่างๆ นี่ตัณหาความทะยานอยาก

ความอยากเป็น ออยากมี มันทำให้เรามีศรัทธาความเชื่อ ถ้ามีความเชื่อนะ ทำแล้วเป็นความจริงหรือเปล่านั้นเป็นอีกเรื่องหนึ่งไง ถ้าทำไม่เป็นความจริง ทำแล้วก็สูญเปล่า ทำแล้วก็ไม่ได้สิ่งใด เป็นผลตอบแทน แต่การกระทำนั้นเป็นการฝึกหัดตัดแปลงใจของตัวเอง การทำผิดทำถูกมันเป็นการพิสูจน์ใจของตัวเอง

ทีนี้เวลาเราศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเราเข้าใจได้ เรามีความเชื่อความศรัทธา ความเชื่อความศรัทธาเพราะว่าถ้าวิมุตติสุขๆ มันจะสุขอย่างไร สุขที่พ้นจากทุกข์ไปนี้ แต่ก่อนที่มันจะพ้นจากทุกข์ไปมันต้องมีความเพียรชอบ

ความเพียร ความวิริยะ ความอุตสาหะเป็นความทุกข์ใหม่? มันก็เป็นความทุกข์อันหนึ่งนะ เป็นความทุกข์เพราะอะไร เป็นความทุกข์เพราะเราพอใจ เราตั้งใจ เราปรารถนาจะทำสิ่งนั้น ถ้าทำสิ่งนั้นๆ เวลาทำแล้วทำไมมันไม่เป็นความจริงขึ้นมาล่ะ...มันไม่เป็นความจริงเพราะว่ามันเป็นมิจฉาทิฎฐิ์ไง ความมิจฉาทิฎฐิ์ เห็นใหม่ แล้วความอยากมันเป็นมิจฉาทิฎฐิ์ใหม่

ความอยากนะ ความอยากมันมีสัมมาทิฎฐิ์และมิจฉาทิฎฐิ์ ความอยาก อยากในกิเลสตัณหา ความทะยานอยาก อยากที่เราไม่เข้าใจ อยากที่เราทำแล้วมันไม่ประสบความสำเร็จ นี่ความอยากอย่างนั้น แล้วความอยากอย่างนี้มันมีอยู่กับเรา ความอยากมันมีอยู่กับเรา แล้วความอยากอยู่กับเรา เวลาเราอยาก อยากมั่งอยากมี อยากมั่งอยากมีมันก็อยากไปนิพพาน ถ้าอยากไปนิพพาน เราตั้งปรารถนา แรงปรารถนา แต่แรงปรารถนามันจะเป็นความจริงหรือยังล่ะ นี่มันยังไม่เป็นความจริง

แต่ถ้ามีความอยาก ธรรมะเป็นธรรมชาติ สรรพสิ่งเป็นธรรมชาติ ธรรมชาติก็ปล่อยมันหมุนไปเป็นธรรมชาติของมัน มันก็หมุนไปตามกำลังแรงขับของมันไง ถ้าแรงขับของมัน นี่มันเป็นธรรมชาติ ความอยากมันก็เป็นธรรมชาติอันหนึ่ง แต่ถ้ามันมีกุศล อกุศลดี เวลากุศลนะ กุศลคือคุณงามความดี อกุศลมันก็อยากเหมือนกัน อยากตามแรงปรารถนาที่กิเลสตัณหาความทะยานอยากมันกว้านมาเป็นสมุทัย แต่ถ้าความอยาก นี่ความอยากเป็นฉันทะ เป็นความพอใจ เป็นพละ เป็นบารมี บารมีนี่เราทำของเราขึ้นมา เป็นความจริงของเราขึ้นมา

ถ้าเป็นความจริงขึ้นมา เห็นใหม่ คุณติ คนเราเกิดมาต้องมีปัจจัยเครื่องอาศัย ชีวิตนี้ขาดอาหารไม่ได้ ปัจจัย ๔ ต้องดำรงชีวิตทั้งนั้นแหละ แล้วใจมีบุญกุศลมันเป็นปัจจัย ปัจจัยเพราะเป็นอามิส ถ้าเราไม่ได้เสียสละทานของเรา ไม่มีการฝึกหัด ถ้าเราปิดกั้นไม่รู้รู้อะไร ไม่ฟังสิ่งใดเลย เราก็จะไม่มีสิ่งใดเลย แต่ถ้าเราอมรับฟัง จิตใจเราเปิดกว้าง เราอมฟังความแตกต่าง

ความแตกต่าง เห็นใหม่ นี่กิเลสตัณหาความทะยานอยากบอกสิ่งนี้เป็นของเรา สิ่งใดที่แสวงหานี้เป็นของเรา เป็นของเราทั้งนั้นแหละ แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่าสิ่งที่หา มา หามานี้ถ้าเป็นปัจจัยเครื่องอาศัย เราใช้ของเราขนาดนี้ แล้วมีเหลือเราจะเจือจานสังคัมเพื่อสร้าง

บารมีของใจ เพราะใจที่มันได้เสียสละออกไป การเสียสละนั้น เห็นไหม คุณติ ของที่แสวงหามา มันลงทุนลงแรงมาเป็นของเราทั้งนั้นแหละ

แต่ถ้าเราเสียสละไปด้วยคำของน้ำใจ ถ้าน้ำใจเราเสียสละสิ่งนี้ออกไป ใจมันจะเปิดกว้าง ถ้าเราเสียสละสิ่งนี้ออกไปเป็นทาน เป็นการสร้างอำนาจวาสนาบารมีของใจ ถ้าใจมันมีกำลัง มีวาสนาบารมี คนที่เขาเสียสละด้วยความเคยชินของเขา เขาทำโดยเป็นนิสัยใจคอของเขา เขาเห็นอะไรเขามีความสะเทือนใจนะ เห็นคนทุกข์คนยากเขาอยากช่วยเหลือเจือจานทั้งนั้นแหละ

แต่สังคม นี้นมนุษย์เป็นสัตว์ประหลาด มนุษย์คิดอย่างหนึ่ง พุดอย่างหนึ่ง ทำอย่างหนึ่ง พอคนมีน้ำใจ จะเสียสละช่วยจะช่วยเหลือโลกนะ โลกมันก็สร้างภาพกัน มันมีแต่คนทุกข์คนจนต้องการอย่างนั้นแหละ พอมันได้สิ่งนั้นมันทุกข์จนจริงหรือเปล่าละ เห็นไหม สิ่งนั้นทำให้คนไม่กล้าทำ ทำให้คนทำไปแล้วมันมีความลึกลับสงสัย

แต่ถ้าเราจะเสียสละของเราละ เราเสียสละของเราละ เรามั่นใจที่ไหน เราทำบุญที่นั่น แต่ถ้าเอาผลละ เอาผลต้องวัดค่ากันอีกแหละว่าทำแล้วมันจริงหรือไม่จริงอีกเรื่องหนึ่ง ฉะนั้น สิ่งที่เราเสียสละขึ้นไป เสียสละเพื่อพัฒนาบารมีใจของเรา ถ้ามีคำของน้ำใจ น้ำใจเสียสละออกไปอย่างนั้น

ฉะนั้น เวลาที่มีความอยากๆ อยากออกไปแล้ว นี่โลก อยากเรื่องโลกๆ โลกมันมีการเปลี่ยนแปลง มันเป็นอนิจจัง สิ่งใดเป็นอนิจจัง สิ่งนั้นเป็นทุกข์ สิ่งใดเป็นทุกข์ สิ่งนั้นเป็นอนัตตา สิ่งที่เป็นโลกๆ ความอยากทางโลก เห็นไหม แต่ถ้าเวลาความอยากในหัวใจของเราละ คุณติ เวลาอากาศมันร้อนเราก็หาที่ร่มเย็นเป็นสุขของเรา อากาศมันหนาวเราก็หาเครื่องนุ่งห่มของเรา แล้วจิตใจมันทุกข์มันยากจะหาอะไรเป็นที่พึ่งของมันละ นี่หาที่พึ่งของมันนะ หาอะไรเป็นที่พึ่งของมัน

การเสียสละนี้ การฝึกหัดหัวใจของเรา ถ้าคนเราจิตใจมันหนา จิตใจมันปิดบังของมันนะ มันก็หาผลประโยชน์ทางโลกเท่านั้นแหละ มันคิดว่าปัจจัยเครื่องอาศัยเป็นสมบัติของเรา เป็นที่พึ่งอาศัยของเรา เป็นสมบัติแท้จริงของเรา...มันไม่แท้จริงหรอก มันมีของมันอย่างนั้นแหละ แต่ถ้าสิ่งนี้เป็นเรื่องโลก ถ้าเรามีสติปัญญา สิ่งนี้เราก็หาของเราเพราะเรามีสติปัญญา แต่ถ้าพอเราจะเข้ามาถึงสังขารมโนใจละ

ถ้าสังขารมโนใจ เห็นไหม คุณติ สิ่งที่เป็นวัตถุเราเสียสละ แต่เราเสียสละบุญกิริยาวัตถุ เรานั่งสมาธิ เราเดินจงกรมนั่งสมาธิภาวนา เราค้นหาใจของเรา ถ้าเราค้นหาใจของเราเจอ เราค้นหาใจ

ของเราเจอคือจิตมันสงบเข้ามาได้ แต่การค้นหากันนี่ค้นหาใจไม่เจอ ค้นหาใจไม่เจอ นี่นึกเอาสร้างภาพเอาก็ว่ากันไป คุณติ วัตถุเขายังหลอกลวงกัน เอกสารเขายังปลอมเลย เอกสารนี้ยังมีเอกสารเท็จเลย แล้วหาหัวใจ หัวใจที่เป็นนามธรรมไปหากันที่ไหน

กำหนดพุทโธ พุทโธขึ้นมา ปัญญาอบรมสมาธิขึ้นมา เรานึกขึ้นมาทั้งนั้นแหละ เรานึกขึ้นมา เห็นไหม เพราะอะไร เพราะว่าความคิดของคนเร็วกว่าแสง แสงมันเคลื่อนที่ไปเร็วขนาดไหน ความคิดของคนมันคิดไปสิ คิดไปดาวอังคารสิ มันไปกลับมาแล้วเรายังนั่งอยู่นี่เลย แล้วสิ่งที่เราจะหา สิ่งที่เคลื่อนที่ที่เร็วที่สุดให้มันหยุดนิ่งให้ได้มันต้องอาศัยคาบปริกรรมให้มันเกาะไว้ไง นี่สิ่งที่มันเคลื่อนที่ที่เร็วที่สุดให้มันเกาะพุทธานุสติ มีสติกำหนดพุทโธไว้ กำหนดพุทโธไว้ มันไม่ยอมทำหรอก เพราะความเร็วมันไม่เท่ากัน ความคิดมันเร็วกว่า ความคิดมันไปแล้ว แต่พุทธานุสติองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่าร้งมันไว้

คนเราวิ่งอยู่ คนเราเคลื่อนไหวอยู่ ทำสิ่งใดมันไม่ถนัดหรอก คนเรายืนอยู่ คนเรานั่งอยู่ เราเห็นสิ่งใดที่ชัดเจนมาก จิตใจของเราเนถ้าเรามีคาบปริกรรมพุทโธ พุทโธ ใหม่ๆ ความเร็วมันไม่เท่ากัน มันจะขัดแย้งกัน เลยอึดอัดขัดข้อง เวลาทำอะไรขึ้นมาพุทโธก็ไม่ได้ ทำอะไรก็ไม่ได้ไม่ได้ไปทุกอย่างเลย แต่ถ้าคิดไปตามอำนาจของมัน นี่ชอบ คิดแต่เรื่องพอใจนี้ไปทั่วเลย มันไปของมันทั่วเลย นี่ธรรมชาติๆ ใจ

แต่เราจะแยกมันออกมา แยกออกมา แยกสังขาร แยกความจริงที่อยู่กับโลกให้ออกมาเป็นความจริงของเรา พุทโธ พุทโธไปมันขัดแย้งกันทั้งนั้นแหละ เพราะอะไร เพราะมันเคยตัวมันไง มันเคยอึดอยู่เฉยแกลในใจของมันตามธรรมชาติของมัน เวลาจะเอาจริงเอาจังขึ้นมา เห็นไหม คุณติสมบัติหามาเงินทองของเราทั้งนั้นแหละ

“ชีวิตนี้มีการพลัดพรากเป็นที่สุด”

เราไม่พลัดพรากจากเขา เขาก็พลัดพรากจากเรา ใช้จ่ายใช้สอย นี่มันพลัดพรากจากเราไป เวลาเราตายไปเราก็พลัดพรากจากมันไป เราต้องพลัดพรากจากข้าวของเงินทองของเราไปแน่นอน เราไม่เป็นของเราตลอดไปหรอก เห็นไหม สิ่งที่เราหามาทางโลก ชีวิตนี้มีการพลัดพรากเป็นที่สุดแล้วเวลามันจะพลัดพราก มันพลัดพรากอย่างไรละ มันจะไปไหนละ สิ่งที่เป็นสมบัติที่เป็นความจริงของเรามันอยู่ไหนละ

เห็นไหม สมบัติความจริงของเรา นี่เราถึงที่มันจะเหนือธรรมชาติแล้ว เพราะสังขารมันจะเป็นธรรมชาติ สังขารมนะ อริยสังขารขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค

คำว่าเป็นทุกข์นะ การเคลื่อนไหว การดำรงอยู่ไม่ได้ของมัน เห็นไหม มันเปลี่ยนแปลง มันไม่พอใจแล้วแหละ นี่มันเป็นทุกข์ สิ่งที่เป็นทุกข์นะ แล้วมันเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา แต่ถ้าเรากำหนดพุทฺธ พุทฺธ พุทฺธ นี่นาโน เห็นไหม ความรู้สึกนึกคิด สิ่งที่เร็วที่สุดถ้ามันรวมตัวขึ้นมาจนมันตั้งมั่นของมันได้ นี่เราหาใจเราเจอ ถ้าเราหาใจของเราเจอ เห็นไหม ถ้าเรามีหัวใจของเราแล้วหัวใจของเราให้มันเกิดปัญญาขึ้นมา

หัวใจเรามันโง่หนัก ทุกคนว่าฉลาดปราดเปรื่องไปหมดแหละ ฉลาดปราดเปรื่องหาไฟมาเผาตัวเอง ฉลาดปราดเปรื่องหาแต่ความทุกข์มาทับถมมัน แต่ไม่มีใครฉลาดจะเปิดหัวใจของตัวเองแล้วจะเปิดหัวใจไปเปิดที่ไหนล่ะ หัวใจไปเปิดกันที่ไหน

ถ้าจิตใจยังไม่สงบ สิ่งนั้นเป็นจันตมยปัญญา เป็นจันตนาการทั้งหมด ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นความจริง เราศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาแล้ว เราจันตนาการ นั่นเป็นขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เห็นไหม เราเห็นคนที่ทำงานประสบความสำเร็จเป็นเศรษฐีมหาเศรษฐี เราก็อยากมีสมบัติแบบเขา เราก็พยายามจะจำของเขามาทำๆ แล้วมันทำแล้วมันเป็นของเราไหมล่ะ

แต่ถ้าเราฝึกหัดของเราขึ้นมา วิทยานิพนธ์ไม่มีซ้อนกัน วิทยานิพนธ์ของเรา นี่เราศึกษาของเรา เราทำของเรา เราทำวิทยานิพนธ์ของเรา คุณติ สังขารของเรา เราทำของเราขึ้นมา ถ้าใจมันสงบเข้ามาแล้วฝึกหัดใช้ปัญญาของเรา ภาวนามยปัญญาเท่านั้น ปัญญาที่เกิดจากจิต ไม่ใช่ปัญญาที่เกิดจากสมอง

ปัญญาที่เกิดจากสมอง ปัญญาที่เกิดจากสัญชาตญาณ สัญชาตญาณนะมันกลัวภัย เวลามันกลัวภัย สัญชาตญาณมันแสดงออกทันทีเลย นี่สัญชาตญาณมันก็เป็นสัญชาตญาณ สัญชาตญาณเกิดจากอะไร? เกิดจากภวาสวะ เกิดจากจิตของเรา เกิดจากภพของเราที่เราไม่เห็นไม่รู้นี่แหละ เราไม่เคยเห็นใจของเราเลย ไม่มีใครเคยเห็นใจของเราเลย เกิดมาพ่อแม่ตั้งชื่อให้ แต่ตัวตนเราอยู่ไหน เราไม่รู้จัก

แต่ถ้าพุทโธ พุทโธ หรือปัญญาอบรมสมาธิเข้าไป พอจิตสงบเข้าไป นั่นแหละคือเรา พอเราไปเจอตัวเรา เรากำลังจะ พอกคนเราไปเจอเจ้าของ ไปเจอตัวเอง เอ๊ะ! เอ๊ะ! เอ๊ะ! ตั้งชื่อก็ไม่ได้ ให้ชื่อให้เสียงมันก็ไม่ได้ จะทำอะไร มันเป็นธาตุรู้ เป็นธรรมชาติที่รู้ เป็นธรรมชาติที่รู้ จิตนี้เป็นธรรมชาติที่รู้ ธาตุรู้ที่มันมีอยู่ในใจนี้ ธรรมชาติที่รู้ ไปเจอมันยังงง แล้วบอกว่างๆ ว่างๆ

นั่นละธรรมะเป็นธรรมชาติอย่างนั้นแหละ ว่างๆ ว่างๆ...ว่างๆ ก็ลอยไป ว่างๆ ก็หมุนไปตามสัจจะดี แต่ถ้าพอเป็นสัมมาสมาธิ ปัจจุบันนี้นะนักปฏิบัติทำสมาธิกันไม่เป็น ถ้าทำสมาธิกันไม่เป็น เริ่มต้นที่จะเป็นเจ้าของสมบัติไม่มีตัวตน ไม่มีตัวตน ไม่เป็นผู้ที่รับสภาพ มันจะเอาสมบัติมันมาจากไหน สิ่งที่เป็นสมบัติๆ ก็ไปยึดเขามา ไปจำเขามา เราก็เป็นชาวพุทธๆ ชาวพุทธมันไปเล่านิทานกัน ชาวพุทธนี้ศาลาโกหก

ชาวพุทธแท้ๆ นะ พุทธะ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานมันอยู่กับใจเรา ใจของเราแท้ๆ ทำไมไม่เคยไปให้คนอื่น ทำไมไม่หัดคนอื่นครอบงำ ทำไมต้องไปพึ่งเขา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ให้เชื่อใครทั้งสิ้น กาลามสูตรนะ กาลามสูตร ไม่ให้เชื่อใครเลย ให้เชื่อความสุขความทุกข์ที่มันเกิดขึ้นกับหัวใจนี้ สิ่งที่เหลือไหลอยู่นี้ มันเหลือไหลอยู่นี้เพราะอะไร เพราะอวิชชามันครอบงำมัน แล้วสิ่งนี้มันจะไปตั้งตัวตนขึ้นมาได้ละ

ถ้ามันตั้งตัวตั้งตนขึ้นมาได้ นี่ศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พุทธานุสติๆ พุทโธ พุทโธ นี่พุทโธก็ไม่ได้ พุทโธมันเป็นสมณะ พุทโธแล้วมันไม่มีปัญญา...ตัวตนยังไม่มี รู้จัก จะเอาปัญญามาจากไหน ปัญญาที่เกิดขึ้นมานี้ปัญญาของกิเลสต้นหาคความทะยานอยากทั้งนั้น เพราะภวาสวะคือภพ ภวาสวะ ปฏิสนธิจิต จิตที่เกิดในไข่ ในน้ำคร่ำ ในโอปปาติกะ จิตที่ปฏิสนธิ จิตนี้ไม่เคยรู้เคยเห็นมัน สิ่งที่เราไม่รู้นี้เป็นสัญชาตญาณใจ

สัญชาตญาณ เห็นไหม ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ สิ่งต่างๆ ที่กระทบ แล้วตัวตนมันไม่เคยเห็นใจ สมาธิก็ไม่รู้จัก จิตตัวเองก็ไม่รู้จัก แต่รู้ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปหมดเลย ศาลาโกหก

แต่ถ้าเป็นความจริงนะ ความจริงต้องพิสูจน์กัน กาลามสูตร เวลาทุกข์ใครเป็นคนทุกข์ละ? เราเป็นคนทุกข์เองทั้งนั้นแหละ เวลาปฏิบัติบอกว่างๆ มันดีมากๆ ศาลาโกหกเพราะอะไร โกหกตัวเอง โกหกตัวเองก็ว่าว่างๆ มันว่างจริงหรือ ว่างจริงก็พูดออกมา มันว่างอย่างไร...ก็มันว่างๆ

ธรรมชาติใจ ธรรมชาติความว่างก็สูญญาคาใจ จินตนาการไปเลย แต่ความจริงมันอยู่ไหน แต่ถ้ามันไปเจอความจริงเข้า ึง

ความจริง เห็นไหม ชาติรู้ ธรรมชาติที่รู้ ธรรมชาติที่รู้มันมีชื่อมีเสียงไหม มันมีคนบอกไหม ว่ามันชื่ออะไร มันมีคุณภาพอย่างไร แล้วถ้าไปเห็นมันนี่เห็นอย่างไร ถ้าเห็นความจริงอย่างนี้ เราไปวัดไปวา กัน นี้วัดใจ หลวงปู่ฝั้นบอกไปวัดไปวัดใจ วัดคือข้อวัตรปฏิบัติ แต่โดยประเพณี วัฒนธรรม วัดก็มีโบสถ์มีวิหาร โบสถ์วิหารก็ปูนนะ ถ้าปูนที่บ้านเราก็มีย สร้างบ้านก็ใช้ปูนใช้อิฐ เหมือนกัน เวลาไปวัดไปวา ก็มีอิฐหินปูนนั่นล่ะ นี้วัดแบบโลกๆ ึง

แต่ถ้าวัดนะ วัดใจเรา เรานี้จะวัดใจใหม่

เขาไปอยู่ที่ของผู้ทรงศีล ผู้ทรงศีลเขาต้องสงบระงับ เขาสงบระงับเพื่อกายวิเวก จิตวิเวก อรูปวิเวก คือจิตวิเวกแท้จริง จิตที่มันวิเวก วิเวกนี้มันวิเวกมาจากไหน

ฉะนั้น การแสดงออกของผู้ที่มีคุณธรรม เขาจะสงบระงับในใจของเขา การเคลื่อนไหว การคู้มีสติสัมปชัญญะตลอดเวลา อย่างของเรานี้ละ เรียบอกมีสติปัญญา ปากนี้โพล่งไปหมด ไปทุกกิริยาเลย แล้วบอกมีสติ มีพร้อม ึง สติอะไรล่ะ? สติก็คือขวานเล่มหนึ่ง ึง คนเกิดนะ คนเกิดมา มีขวานมาคนละเล่มคือปาก เที้ยวตาก เที้ยวถาง ถางเขาไปเรื่อย แล้วก็บอกว่าฉันมีสติ ึง แล้วหลวงพ่อนี้ถางเขาทุกวันเลย

ปากอันนี้หลวงตาบอกว่า “ปากสกปรก” ปากสกปรกมันพูดออกมามีแต่เรื่องตัณหาความทะยานอยาก ปากสะอาดนะ ปากสะอาดมันเที้ยวตากถางกิเลสของคน หลวงตาท่านบอกท่านไม่เคยว่าใครเลย ไม่เคยว่าคน แต่ท่านถางถางกิเลสในใจของคน ใจของคนมีความยึดมั่นถือมั่น แล้วมันก็อึดไว้ว่ามันแน่ มันรู้ มันยอด เวลาปากที่สะอาดจะเข้าไปถางไปถางไ้ความยึดมั่นถือมั่นในใจ ถ้ามันไปถางไปถางความยึดมั่นถือมั่นในใจ นี้คุณธรรม ธรรมอย่างนี้ เวลานั้นปฏิบัติเราหาธรรมอย่างนี้ฟังกัน ฟังเพื่ออะไร? ฟังเพื่อจี้เข้ามาใจคำของเรา ึง

กิเลสตัณหาความทะยานอยากมันไม่ให้ใครไปแตะมัน มันไม่ให้ใครไปเห็นมัน มันหมกในใจเรานี้แหละ แล้วมันไม่ให้ใครไปเห็นหน้ามัน ครูบาอาจารย์ของเราะท่านทำของท่านจนสะอาดบริสุทธิ์ ท่านรู้จักกิเลสดี ฉะนั้น ปากที่สะอาดท่านไม่ได้ถางถางคน ท่านถางถางกิเลสของคน เอวัง